

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Jan Sobotka

Alois Strnad [Nekrolog]

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 41 (1912), No. 5, 553,553a,554--557

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/122079>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1912

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Alois Strnad.¹⁾

Dne 26. května 1911 zemřel po dlouhém utrpení Alois Strnad, c. k. vládní rada a velezasloužilý ředitel c. k. vyšší školy reálné v Kutné Hoře. Život jeho byl prostý; celý svůj věk žil v ústraní, pachtění se po hmotném zisku nebo slávě přičilo se jeho skromné povaze; byl mužem ideálním ryzího smýšlení a citu. Ač s láskou a obětavostí byl oddán zcela svému povolání a povinností, jež mu úřad jeho v té které době ukládal, přece jen v nitru svém těžce nesl, že mu nebylo práno dosáhnouti takového postavení, jež by mu poskytlo širší obor činnosti vědecké a umožnilo věnovati se výhradně práci badatelské a literární, k níž byl svou neoblomnou náklonností, svými vlohami a vědomostmi povolán. Jen z tohoto hlediska těžce nesl, že mu doba jeho odepřela přízeň dosíci cíle uvedeného; ale sluší podotknouti, že sám nikdy přízně té nevyhledával; to se přičilo jeho povaze přímé, pevné a při vši opravdové skromnosti v nejlepším slova smyslu sebevědomé. Zásluhy jeho o vědu mathematickou byly uznány Českou Akademií tím, že jej zvolila r. 1893 dopisujícím členem, a Jednotou Českých Matematiků zvolením za člena čestného v r. 1910.

A. Strnad narodil se 1. října 1852 v Praze na Malé Straně, kde také vykonal veškerá svá studia, a to od r. 1865 na c. k. české reálce (v Panské ulici) a od r. 1870 na českém polytechnickém ústavu zemském, nyníjší to c. k. vysoké škole technické. Všude prospíval výtečně, jak na reálce, vždy jako první ve třídě, tak na technice, kde mu bylo vysloveno čestné uznání sboru professorského za výborný prospěch. V zimním semestru r. 1873 ustanoven byl na škole této assistentem deskriptivní geo-

¹⁾ Posmrtná vzpomínka z Almanachu České Akademie pro vědy, slovesnost a umění, roč. XXII.

A. Arnad

metrie u profesora F. Tilšera, kterého v letním běhu r. 1875 též suploval v přednáškách o deskriptivní geometrii a perspektivě. Pro reálné školy byl approbován s vyznamenáním na počátku roku 1876, v kterémžto roce se dostal na reálku v Hradci Králové, kde byl plných 15 let professorem a odkud přešel na českou reálku v Ječné ulici v Praze, kde působil dalších 5 let, načež byl r. 1896 jmenován ředitelem státní reálky v Kutné Hoře, kde působil nepřetržitě až do své smrti, tedy zase téměř plných 15 let, pokud síly jeho stačily; zákeřná nemoc přinutila jej, že musil od počátku školního roku 1910/11 vyžádati sobě dovolenou.

Důkazem toho, že u něho ani přetížení úředními a jinými, hlavně školskými záležitostmi a pracemi, nedovedlo potlačití zájem vědecký, jest ta okolnost, že ještě ve výroční zprávě reálky jeho vedení svěřené za rok 1910 uveřejnil samostatné pojednání směru projektivně-analytického, kterýžto směr ovládá vůbec většinu jeho prací. Pojednání to vztahuje se k novější geometrii o trojúhelníku, k níž se s oblibou a častěji v pracích svých vracel a o níž podal též poučný přehled do Ottova Slovníku naučného.

Mnoho času a přemýšlení věnoval sestavování a vynalézání nových úloh z elementární matematiky, jak z algebry tak z geometrie, k čemuž jej vedla ta okolnost, že již při počátku své učitelské činnosti převzal na sebe úlohu, aby vydal společně s prof. F. Hromádkou „Sbírku úloh z algebry“. Před tím nebylo podobné knihy v české literatuře. Kniha tato vyšla v r. 1903 v 7. vydání; na zdokonalení a na obohacení sbírky té novými úlohami vynaložil Strnad, který téměř výhradně sám se o vědeckou stránku knihy staral, mnoho času; doprovází jej péče o knihu tu po celou dobu jeho učitelské činnosti skoro až na konec života. Na další zpracování knihy dle nových učebních osnov již pro nemoc přistoupiti nemohl a předal knihu i s materiálem pro další její úpravu připraveným Jednotě Českých Matematiků. Velkou řadu úloh (asi 300), hlavně geometrických, uveřejnil též v Časopise pro pěstování matematiky a fyziky. Jako zde tak všude v pracích Strnadových uplatňuje se snaha po samostatnosti, a kde přejímá výsledky známé, činí tak vždy kriticky a promyšleně jak ve výběru tak v uspořádání.

To platí též o jeho spisech z geometrie pro školu: „Geometrie pro vyšší reálné školy.“ (v Praze 1893, 1898, 1902) a „Geometrie pro vyšší gymnasia“ (v Praze 1893—1905, 1904—1908), které právem sám označuje jako spisy samostatné. O ceně spisů těch svědčí okolnost, že dožily se četných vydání a že první z nich vyšel též v bulharském překladě, opatřeném prof. Ant. V. Šourkem v r. 1896. Cvičební knihu této učebnici přizpůsobenou měl Strnad již v r. 1895 do tisku připravenou, avšak k uveřejnění jejímu nedospělo.

Své původní vědecké a methodické práce ukládal Strnad hlavně do Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky, v němž uveřejňoval též, dokud mu úřad ředitelský v tom nezabránil, četné referáty a drobné zprávy o pracích matematických v různých časopisech otištěných; od roku 1884 až do r. 1904, tedy po 20 let byl, jak bývalý redaktor A. Pánek v životopise Strnadově (v Ottově Naučném slovníku) sám dosvědčuje, činným při redakci časopisu toho a dle výroku Strnada samého byl od r. 1893 stálým členem redakce a odborným redaktorem pro geometrii.

V časopise tom vyšly následující práce Strnadovy:

1. Obecná poučka o funkcích. (1874) Roč. II.
2. Čtyry poučky o ellipsách a ellipsoidech. (1874) Roč. II.
3. O normálách určitého druhu křivek. (1874) R. II.
4. O trojúhelnících a čtyřúhelnících. (1877) R. VI.
5. O ploše kuželové druhého stupně. (1881) R. IX.
6. Poznámka o trojúhelnících racionálních. (1884) R. XIII.
7. O trojúhelnících vzájemně vepsaných a opsaných. (1884) R. XIII.
8. O křivkách involučně homologických. (1885) R. XIV.
9. O přímce Simsonově. (1886) R. XV.
10. Analytické cvičení o trojúhelníku. (1886) R. XV.
11. Poznámka o rovnicích 5. stupně. (1887) R. XVI.
12. O čtyřúhelníku dvojitředovém. (1888) R. XVII.
13. Čtyry věty arithmetické. (1888) R. XVIII.
14. Ellipsa průmětem kružnice. (1890) R. XIX.
15. O hyperboloidické čtveřině přímek. (1895) R. XXIV.
16. O zvláštní soustavě trojúhelníků. (1895) R. XXIV.

17. Poznámka o čtyřstěnu. (1899) R. XXVIII.

18. O pravidelném 17tiúhelníku. (1904) R. XXXIII.

19. O sestrojení pravidelného 17tiúhelníku (1907). Ročník XXXVI.

V „Archivu matematiky a fyziky“ (vydáváném Em. Weyrem) uveřejnil:

1. Poznámka o homografické transformaci. I. (1876).

2. O inverzi kruhové. II. (1879).

V Grunert-Hoppeově „Archiv für Mathematik“ vyšlo:

Über geometrische Darstellung elliptischer Funktionen. (1877).

Rad jugoslavenke akademije obsahuje jeho práci:

O krivuljah n -toga stupnja sa točkom $(n - 2)$ strukom. R. 1885.

V Prusíkové „Kroku“ vydal methodický článek:

Determinanty na středních školách II. (1888).

Ve výročních zprávách vyšší reálné školy ▼ Hradci Králové uveřejnil:

1. O cirkulárných křivkách 3. stupně (1883).

2. Úvod do theorie kvadratických transformací rovinných (1887).

3. Matematikové ve francouzské revoluci (1889).

Ve výročních zprávách c. k. vyšší školy reálné v Kutné Hoře uveřejnil:

1. Z novější geometrie trojúhelníku (1907).

2. O přímce Eulerově (1910).

Do „Věstníku ústředního spolku českých profesorů“ napsal články:

1. Poznámka o řešení rovnic (1900).

2. Poznámka o konvergenci řad (1906).

3. O pravidelném 17tiúhelníku (1906).

Do Ottova Slovníku naučného podal více než 70 článků a obsírnější životopis profesora Frant. Tilšera, s nímž často si dopisoval a až do konce svého života udržoval důvěrné styky přátelské.

O českých mathematických pracích podal bibliografii a klassifikaci v „Répertoire bibliographique des sciences mathématiques“ (Paříž, 1894) a v Schouteově „Revue trimestrielle des publications mathématiques“. (Amsterdam 1894—98.)

Poznámka k theorii rovnic differenciálních lineárních.

Napsal Dr. Frant. Rádl.

(Dokončení.)

Rovnice (9) má všeobecný integrál opět tvaru (8) i možná dáti částečnému jejímu integrálu o jediném členu opět tvar $u_2 = \alpha_2 g_2(\beta_2, \gamma_2)$, i lze vzorec (8) psáti ve formě

$$u = \frac{1}{\varphi_1} \int_{\psi_1, \gamma_1} \left\{ \dots \right\} dx + \alpha_n g_n(\beta_n, \gamma_n) + \alpha_{n-1} g_{n-1}(\beta_{n-1}, \gamma_{n-1}) \\ + \dots + \alpha_1 g_1(\beta_1, \gamma_1).$$

Tím analogie se vzorcem (4) ještě líp vyniká.

4. Budtež uvedeny některé případy zvláštní.

Jsou-li koeficienty a_k, b_k, c_k stálé, má také rovnice (6) stálé součinitele, z nichž ovšem také jistý počet jest na ostatních závislý. Hodnoty a_k, b_k, c_k lze snadno z daných koeficientů p vypočísti, neboť čísla p jsou jednoduchými funkcemi snadno stanovitelnými čísel a_k, b_k, c_k . Pro systém funkcí U_k, V_k, W_k platí rovnice

$$\frac{\partial y}{\partial U_k} = a_k, \quad \frac{\partial z}{\partial U_k} = b_k,$$

tedy nejjednodušeji $y = a_k U_k - V_k, z = b_k U_k - W_k$, tak že $U_k = x, V_k = a_k x - y, W_k = b_k x - z$. Je-li mimo to $c_1 = c_2 = \dots = c_n = 0$, jest $\varphi_1 = \varphi_2 = \dots = \varphi_n = 1$, a posledních h členů v integrálu (8) má tvar

$$g_h(a_h x - y, b_h x - z) + g_{n-1}(a_{n-1} x - y, b_{n-1} x - z) + \dots \\ + g_1(a_1 x - y, b_1 x - z),$$